



## **CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ**

SEKRETARIAT  
ZESPÓŁ REALIZACJI  
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04

21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24

00-503 W A R S Z A W A

TELEFAX: 29-40-89

BS/76/62/93

### **DZIECI, RODZICE, PIENIĄDZE**

Komunikat z badań

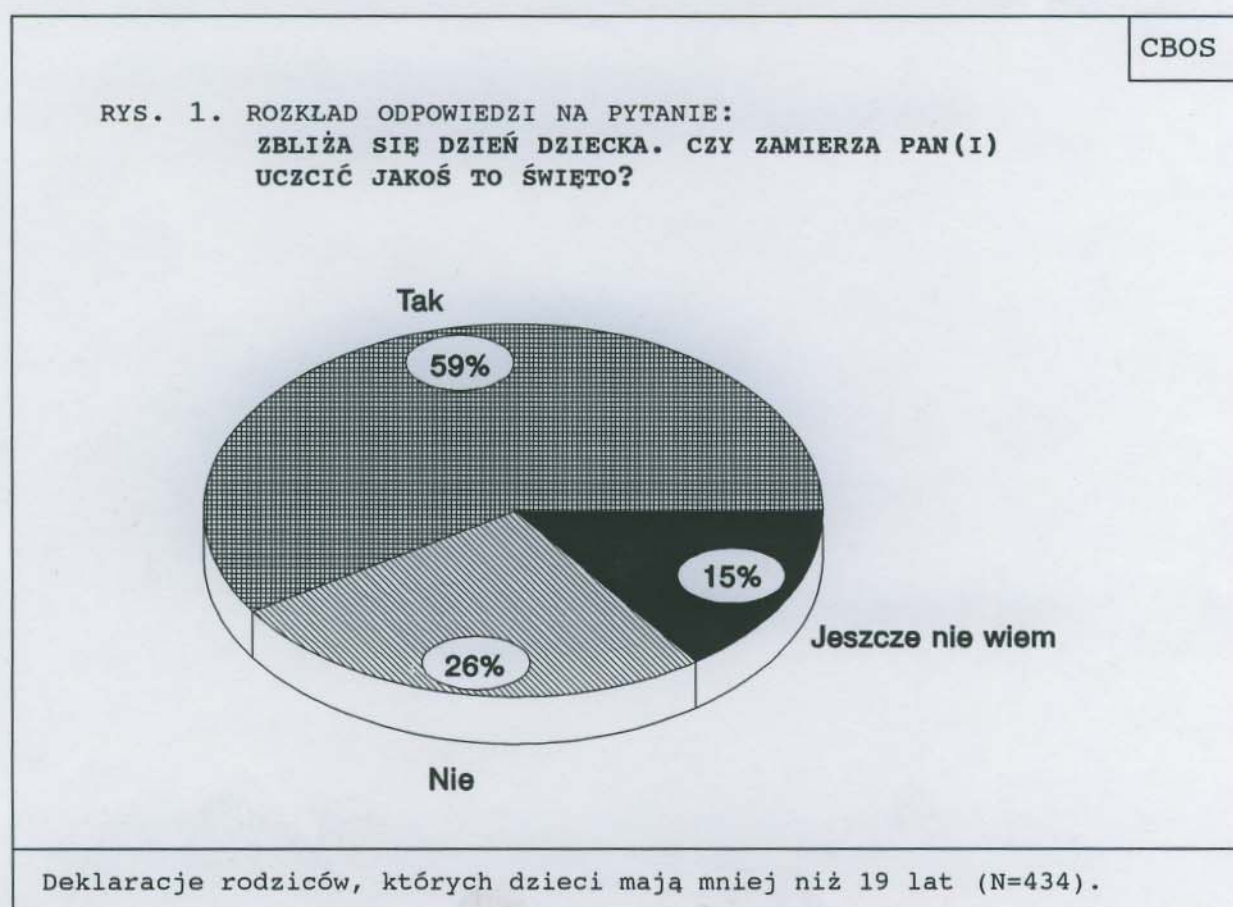
Warszawa, maj 1993 r.

**UWAGA:** Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

Dzień Dziecka jest dobrą okazją do refleksji nad miejscem dziecka w naszym społeczeństwie. Czy rzeczywiście ma ono swoje święto w tym dniu? Jak wielu rodziców w naszym kraju postara się, by był to szczególny dzień dla ich dzieci? Obok tych pytań, związanych bezpośrednio z dziecięcym świętem, nasuwają się inne, bardziej istotne. Jacy jesteśmy w stosunku do najmłodszych na co dzień? Jakie są poglądy naszego społeczeństwa w sprawach wychowania? Na te pytania staraliśmy się znaleźć odpowiedź w majowym sondażu CBOS<sup>1</sup>.

## Dzień Dziecka

Przywykliśmy do istnienia takich świąt, jak Dzień Kobiet, Dzień Matki, Ojca, Babci - świąt, których tradycja jest stosunkowo niedawna. Niektóre z nich wrosły bardziej w nasze życie, inne mniej. A jak jest z Dniem Dziecka? Czy wielu rodziców zamierza ten dzień szczególny dla dzieci jakoś wyróżnić?



<sup>1</sup> Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (35) przeprowadzono w dniach 14-17 maja 1993 r. na 1075-osobowej, reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców kraju.



Blisko trzy piąte badanych rodziców zamierza uczcić święto swoich dzieci. Jednak w co czwartym domu będzie to taki sam dzień, jak każdy inny.

Dzień Dziecka jest przede wszystkim świętem dzieci miejskich<sup>2</sup>. Aż 85% mieszkańców wielkich aglomeracji zadeklarowało zamiar uhonorowania swoich dzieci w ich dniu. Na wsi odsetek rodziców mających zamiar uczcić ten dzień był dwukrotnie mniejszy (40%).

O znaczeniu, jakie przywiązuje się do tego święta, w dużej mierze decyduje poziom wykształcenia. Tylko 38% rodziców z wykształceniem podstawowym zamierza świętować Dzień Dziecka, podczas gdy zamiar taki zadeklarowało 82% rodziców z wyższym wykształceniem.

Święto to skłonni są zauważać raczej mężczyźni niż kobiety. Być może ojcowie traktują je jako okazję do zrekompensowania dzieciom braku dla nich czasu na co dzień. Spostrzeżenie to potwierdza fakt, że stosunkowo rzadko zamiar obchodzenia Dnia Dziecka deklarują matki zajmujące się wyłącznie domem, a więc zwykle spędzające więcej czasu z dziećmi. Możliwe jest jednak inne wyjaśnienie. To kobiety przeważnie gospodarują rodzinnymi finansami - konieczność ograniczania wydatków może powodować, że rezygnują one z obchodzenia Dnia Dziecka.

Zwyczaj obchodzenia święta najmłodszych członków rodziny jest najbardziej rozpowszechniony w rejonie południowo-zachodnim, a więc obejmującym Śląsk. Być może ma to związek z lepiej niż gdzie indziej zachowanym tradycyjnym podziałem ról w rodzinie. Najrzadziej zamiar świętowania z tej okazji deklarowano w północnej i południowo-wschodniej Polsce.

Taki sam stosunek do obchodzenia tego laickiego i dość nowego przecież święta mają rodzice głęboko religijni (wierzący i często praktykujących), jak i osoby niewierzące.

---

<sup>2</sup> Zob. tabele aneksowe.

Jak wynika z wypowiedzi rodziców, Dzień Dziecka jest dość uniwersalnym świętem, jeśli chodzi o wiek dzieci.

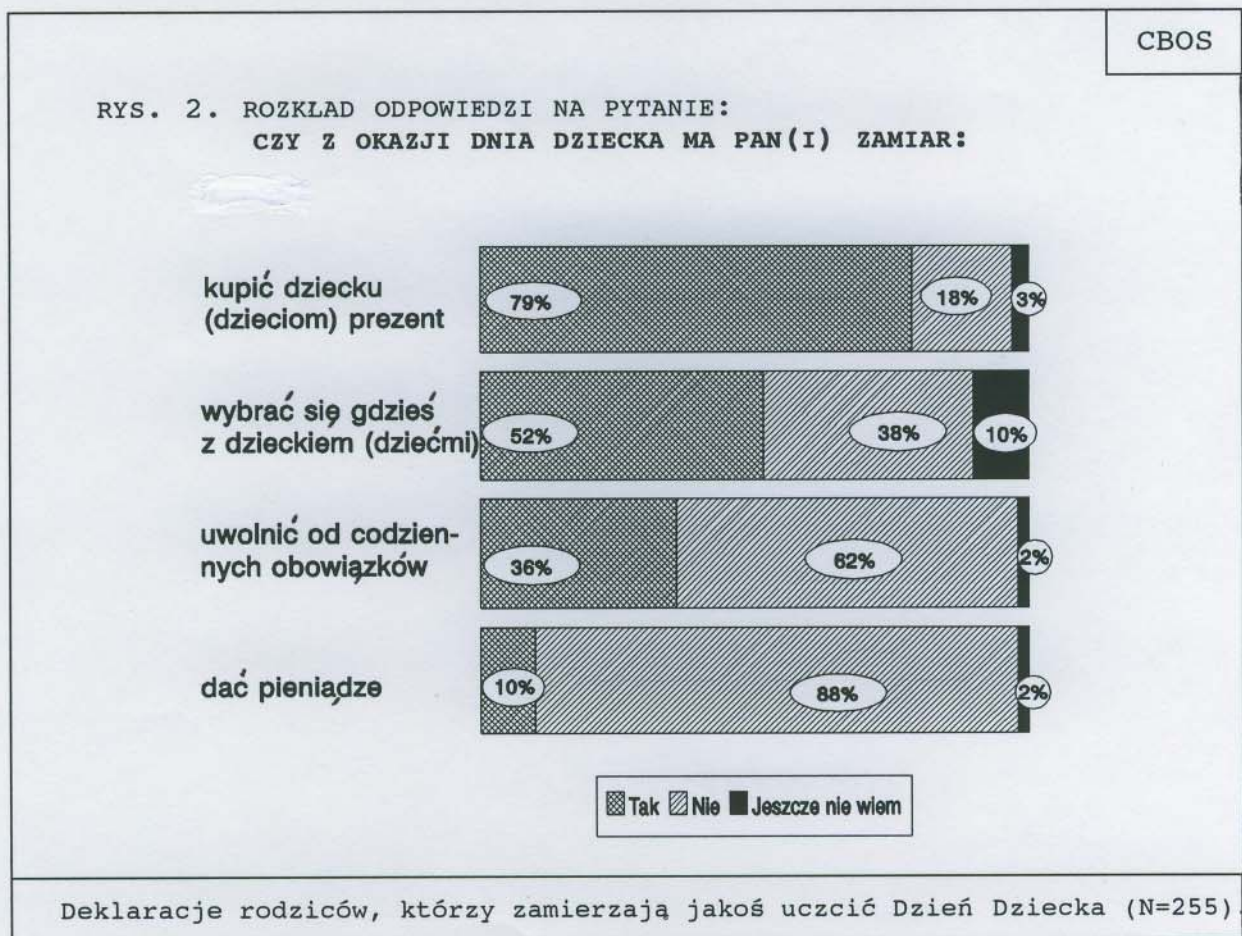
Tabela 1

w procentach

Czy zamierza Pan(i) świętować Dzień Dziecka?	Wskazania rodziców, których dzieci są w wieku:			
	do 3 lat	4-6 lat	7-15 lat	16-19 lat
Tak	54	64	58	48
Nie	24	19	27	34
Jeszcze nie wiem	22	17	15	18

Choć o uczczeniu tego dnia częściej myślą rodzice małych dzieci - w wieku przedszkolnym, to na jakieś przyjemności z tej okazji może liczyć też wcale duża liczba młodzieży. Jak się wydaje "dzieckiem" pozostaje się u nas stosunkowo długo, często nawet po przekroczeniu wieku określonego przez prawo jako granica dorosłości.

Dzień Dziecka, jak każde święto, ma także swój aspekt rytualny. Rodzice, gdy taki dzień przychodzi, czują się zobowiązani do pewnych zachowań. Zainteresowało nas, w jaki sposób w tym roku rodzice zamierzają zorganizować to święto swoim dzieciom.





Najbardziej rozpowszechnionym sposobem uczczenia tego dnia jest dawanie dzieciom prezentów. Zamiar taki nieco częściej deklarowali mężczyźni niż kobiety. Najczęściej mówili o tym prywatni przedsiębiorcy oraz przedstawiciele inteligencji i kadry kierowniczej, najrzadziej gospodynie domowe. Częstość tego rodzaju deklaracji zależy też w dużej mierze od wielkości dochodów przypadających na jedną osobę w rodzinie.

Jak się wydaje, popularność pozostałych sposobów obchodzenia tego święta zależy przede wszystkim od kultury i stylu życia rodziców.

Spędzenie czasu wspólnie z dziećmi na wycieczce, na spacerze czy w kinie jest planowane tym częściej, im wyższe jest wykształcenie respondentów. W podobnym stopniu plany na 1 czerwca zależą od miejsca zamieszkania badanych. Najczęściej planują wspólną z dziećmi wycieczkę w tym dniu mieszkańcy wielkich miast; jest to zrozumiałe, bo w dużych miejscowościach większa jest dostępność rozmaitych atrakcji. Ten sposób uczczenia Dnia Dziecka zależy też od statusu społeczno-zawodowego respondentów. Najczęściej deklaracje spędzenia tego dnia wspólnie z dziećmi występowały wśród prywatnych przedsiębiorców oraz kadry kierowniczej i inteligencji, a najrzadziej wśród rolników oraz robotników niewykwalifikowanych.

Mało popularne - według stwierdzeń respondentów - okazuje się dawanie dzieciom z tej okazji pieniędzy. Jedynie wśród rodziców w wieku 45 - 64 lata blisko co czwarty deklaruje ten sposób obchodzenia Święta Dziecka. Jak można przypuszczać, wynika to właśnie z wieku rodziców - ich prawie dorosłe, albo i już dorosłe dzieci zapewne tego najbardziej potrzebują.

### Jak wychowywać niegrzeczne dzieci?

W związku z toczącą się ostatnio dyskusją na temat metod wychowawczych zalecanych przez psychologię rozwojową, a zwłaszcza celowości stosowania kar fizycznych i ich skutków, zapytaliśmy respondentów o ich poglądy na temat zasad wychowywania dzieci. Pytanie to zadaliśmy wszystkim ankietowanym - zarówno mającym dzieci, jak i bezdzietnym.

*Które w wymienionych sposobów doradziłby Pan(i) rodzicom, którzy mają niezdane, niegrzeczne dziecko?*

Poświęcanie dziecku więcej uwagi	72%
Tłumaczenie dziecku, że źle postępuje	69%
Wskazywanie dziecku pozytywnych wzorów do naśladowania	46%
Chwalenie dziecka, gdy jest grzeczne	33%
Zabranianie dziecku czegoś, na co ma ochotę	17%
Ograniczanie kieszonkowego	13%
Wyznaczanie dodatkowej pracy do wykonania	13%
Sprawianie dziecku lania	9%
Obiecywanie dzieciom nagrody za dobre sprawowanie	8%
Trudno powiedzieć	4%

Przede wszystkim należy podkreślić, że zdecydowana większość Polaków ma wyrobioną opinię, jak powinno się postępować z dziećmi - do bardzo nielicznych należą ci, którzy nie wyrazili swojego zdania w tej kwestii.

Respondenci nad kary wyraźnie przedkładają inne metody wychowawcze. Jak można wnioskować na podstawie wypowiedzi ankietowanych, większość Polaków stoi na stanowisku, że złe zachowanie dzieci nie wynika samo z siebie, nie jest przyrodzoną cechą dzieci, ale efektem błędów wychowawczych dorosłych. Toteż najczęściej doradziliby oni osobom, które mają niegrzeczne dziecko, raczej przeciwdziałać takim zachowaniom: poświęcać córce czy synowi więcej uwagi, tłumaczyć, że źle postępuje i wskazywać pozytywne wzory postępowania niż karać za przewinienia. Jeśli nawet dziecko jest niezdane, to zdaniem ankietowanych, w procesie wychowawczym słuszniejsze jest stosowanie wzmocnień pozytywnych - chwalenie dziecka, gdy na to zasługuje, niż nakłaniania go do posłuszeństwa przez wymierzanie choćby najłżejszych kar.

Także respondenci doradzający stosowanie kar rodzicom mającym kłopoty wychowawcze, wskazywali raczej ich łagodniejsze formy - odbieranie za karę jakiejś przyjemności, ograniczanie kieszonkowego czy wyznaczenie dodatkowych obowiązków.



Zdaniem zdecydowanej większości Polaków bicie dzieci, czy jak to określiliśmy: "sprawianie dziecku lania", nie jest dobrą metodą nawet w sytuacji, gdy permanentnie zachowuje się ono niewłaściwie. Mniej zwolenników ma tylko swego rodzaju przekupywanie dziecka obietnicą nagrody za dobre sprawowanie.

Poglądy respondentów na wychowanie w dużym stopniu różnicuje wiek i wykształcenie. Im jest ono wyższe i im młodszy wiek, tym popularniejszy jest pogląd, że najlepszą receptą na nieposłuszeństwo dzieci jest poświęcanie im dostatecznie dużo uwagi.

O tym, że dziecku trzeba tłumaczyć, iż źle postępuje, częściej przekonani są młodszy niż starsi respondenci. Poziom wykształcenia okazał się tu dużo mniej istotny niż w przypadku przekonania, że najważniejsze jest poświęcanie dziecku dużo uwagi.

Wskazywanie pozytywnych wzorów jako jedną z najlepszych metod poleciłyby przede wszystkim osoby młode, w wieku do 24 lat, oraz prywatni przedsiębiorcy.

Chwalenie dzieci, gdy są grzeczne, najbardziej doceniają osoby z wyższym wykształceniem.

Zabranianie dziecku tego, na co ma ochotę, częściej polecają jako dobry sposób na nieposłuszeństwo dziecka mieszkańcy dużych miast niż mieszkający w małych miasteczkach i na wsi. Najczęściej za godną polecenia uznały tę metodę osoby z wyższym wykształceniem.

Pogląd, że sprawienie lania jest dobrym sposobem na niesforne dziecko, wyrażany jest tym częściej, im niższe jest wykształcenie respondentów. Jednak nawet wśród osób z wykształceniem podstawowym za tą metodą opowiedziało się zaledwie 14% badanych. Warto zauważyć, że bicie dzieci jest częściej uznane za dobry sposób karania w wielkich aglomeracjach i na wsi (choć rzadziej) niż w mniejszych miastach. Spośród grup społeczno-zawodowych wyróżniają się gospodynie domowe - co czwarta z nich uważa sprawienie dziecku lania za właściwy sposób poradzenia sobie ze sprawiającymi ustawiczne kłopoty dziećmi. Można sądzić, że o poglądach tej grupy kobiet - poświęcających dzieciom dużo czasu - decyduje przede wszystkim doświadczenie, mniej zaś obowiązujące w społeczeństwie normy.



Jest rzeczą stwierdzoną, że często przejmujemy sposoby wychowcze naszych rodziców. Choć interesowały nas tu wyłącznie poglądy i świadomość pedagogiczna Polaków, warto się zastanowić, czy i w jakim stopniu na ich przekonaniach i poglądach na temat wychowania, zadecydowały wyniesione z domu wzorce.

		CBOS
<i>Jak najczęściej postępowali Pana(i) rodzice, gdy Pan(i) jako dziecko źle się zachowywał(a)? Proszę wskazać nie więcej niż trzy sposoby.</i>		
Sprawiali mi lanie	44%	
Wskazywali pozytywne wzorce do naśladowania	40%	
Zabraniali czegoś, na co miałem ochotę	35%	
Wyznaczali dodatkową pracę do wykonania	33%	
Chwalili mnie, gdy byłem grzeczny(a)	30%	
Poświęcali mi więcej uwagi	27%	
Obiecywali nagrodę za dobre sprawowanie	9%	
Ograniczali kieszonkowe	7%	
Dawali mi więcej pieniędzy	3%	
Postępowali inaczej	10%	
Nie pamiętam	8%	

Jak wynika z wypowiedzi respondentów, metody stosowane przez ich rodziców w dużej mierze różnią się od tych, które sami uważają za słuszne i najlepsze. Dotyczy to przede wszystkim bicia dzieci. Zaledwie co czwarty respondent miał okazję wynieść z rodzinnego domu przekonanie, że najlepszą receptą na wychowanie dzieci jest poświęcanie im wystarczającej ilości czasu i uwagi, ale - jak pamiętamy - polecało by takie podejście do dzieci 72% badanych. Wyraźnie mniejszą popularnością cieszy się obecnie wyznaczanie dzieciom za karę wykonanie dodatkowej pracy i odmawianie przyjemności.

Poglądy na wychowanie, deklarowane przez respondentów, okazują się w niewielkim stopniu zdominowane przez wyniesione z domu wzorce. Można zatem przypuszczać, że świadomość istotności pozytywnych bodźców w wychowaniu, która wydaje się cechować większość ankietowanych, jest przede wszystkim efektem popularyzacji takich właśnie poglądów w społeczeństwie, wpojenia pewnych norm postępowania wobec dzieci, w tym deprecjacji kar, zwłaszcza fizycznych, stosowanych jako najskuteczniejsze metody wychowawcze.

Powyższe wnioski może potwierdzać analiza deklaracji tej grupy respondentów, których rodzice jako jedną z najczęstszych metod wychowawczych stosowali kary cielesne. Odsetek tych, którzy uznali metodę swoich rodziców za godną polecenia był w tej grupie wyższy jedynie o 3 punkty procentowe. Prawie identycznie też jak reszta ankietowanych opowiadali się oni za słusnością wszystkich pozostałych wymienionych metod.

Najczęściej - zgodnie z tym, co sami stwierdzili - "brali w skórę" robotnicy wykwalifikowani i osoby z wykształceniem zawodowym, a najrzadziej osoby z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i inteligencja.

Osoby młode, w wieku do 24 lat, mówiły o stosowaniu kar fizycznych przez swoich rodziców nieco rzadziej (39%) niż respondenci zaliczający się do pozostałych grup wiekowych. Jednak z wypowiedzi uczniów i studentów wynika, że 45% spośród nich dostawało lanie. Młodsze pokolenia rodziców naszych respondentów, mimo że - jak się wydaje - nie rezygnowały z kar cielesnych, częściej już były świadome tego, iż dobrym lekarstwem na niesubordynację dzieci jest poświęcanie im więcej czasu i uwagi. Uczniowie i studenci, osoby w wieku do 24 lat oraz osoby z wyższym wykształceniem częściej niż pozostali respondenci jako jedną z najczęściej stosowanych przez swych rodziców metod wskazywali właśnie poświęcanie więcej uwagi dzieciom.

Choć zapewne deklaracje respondentów nierzadko odbiegają od ich faktycznych zachowań w roli wychowawców, większość społeczeństwa zdaje sobie sprawę, jak postępować nie należy. Zapytaliśmy respondentów, jakiego rodzaju - ich zdaniem - postępowanie z dziećmi najgorzej wpływa na wychowanie dzieci (pytanie to zadaliśmy wszystkim badanym, bez względu na to, czy mają czy nie mają dzieci).



*Co Pana(i) zdaniem głównie źle wpływa na wychowanie dzieci?  
Proszę wybrać nie więcej niż trzy możliwości.*

Brak kontroli nad tym co dzieci robią	48%
Zbyt rzadkie rozmowy z dzieckiem o jego problemach	46%
Zaspokajanie wszystkich zachcianek dzieci	42%
Brak czułości	35%
Nadmierna pobłażliwość	32%
Nadmierne chwalenie dzieci	20%
Częste sprawianie lania	16%
Zbyt duża surowość	13%
Przesadna opiekuńczość	12%
Niedoceniając sukcesów dzieci	9%
Zbyt częste pouczanie i strofowanie dzieci	7%
Ograniczanie swobody	4%
Trudno powiedzieć	3%

Opinie ankietowanych w tej kwestii okazały się dużo bardziej podzielone niż w przypadku wyboru właściwej metody wychowawczej dla niesfornych dzieci.

Zdaniem blisko połowy Polaków najgorsze skutki niesie brak kontroli nad dziećmi oraz niepoświęcanie dostatecznie dużo uwagi i zainteresowania ich problemom. Jak można sądzić, oba te wybory może determinować jeden czynnik - często w istocie odczuwany i obserwowany u innych brak czasu dla dzieci.

Symptomatyczne wydaje się to, że na ostatnią, najrzadziej wskazywaną grupę problemów złożyły się: przesadna opiekuńczość, niedoceniając sukcesów dzieci, zbyt częste ich pouczanie i strofowanie oraz ograniczanie swobody.

Jak się wydaje owo najczęściej wskazywane przez respondentów niebezpieczeństwo w wychowaniu - brak kontroli nad tym co robią dzieci - nie tylko oznacza brak dostatecznego zajmowania się dzieckiem, ale stanowi dla respondentów swoistą wartość. Pozostaje wiodącym motywem obowiązującej praktyki wychowawczej. Dobre wychowanie dziecka prawdopodobnie

oznacza przede wszystkim staranną i pełną kuratelę, przy stosunkowo małym przyzwoleniu na samodzielność. Polacy wyznają więc metodę ograniczonego wobec dzieci zaufania.

Ciekawe jest również to, że w opinii Polaków poważnym błędem wychowawczym, poważniejszym niż np. często uświadamiane rodzicom negatywne konsekwencje bicia dzieci, okazują się zachowania, które można by określić w duchu dziewiętnastowiecznych poglądów jako "psucie dzieci". Spełnianie wszystkich zachcianek dzieci prawie konkuruje o prymat większego grzechu wychowawców z tak istotną kwestią, jak niepoświęcanie dzieciom uwagi. Nadmierną pobłażliwość, zbytnie chwalenie dzieci uważa się za groźniejsze niż nadmierną surowość i bicie dzieci.

W deklaracjach respondentów na temat stosowania kar cielesnych można zauważyć pewną niespójność - bardzo rzadko polecano by bicie dzieci jako dobrą metodę wychowawczą (9%), jednak zdaniem wielu osób częste sprawianie lania nie należy do najpoważniejszych błędów wychowawczych (tylko 16% nie podziela tej opinii). Można przypuszczać, że respondenci wychodzą z założenia: "też dostawałem w skórę od swoich rodziców, a wyrosłem na porządnego człowieka". Stąd należy się spodziewać, że względem stosowania kar fizycznych praktyka może być nieco bardziej przyzwalająca niż deklarowane sądy normatywne.

Najczęściej mówiły o szkodliwości bicia dzieci osoby młode, w wieku do 24 lat, oraz uczniowie i studenci. Częściej niż gdzie indziej o złych skutkach stosowania kar cielesnych mówiono w środkowozachodniej i zachodniej Polsce.

Fatalne skutki braku kontaktu z dzieckiem, zainteresowania jego problemami, częściej dostrzega się w miastach niż na wsi. Także poziom wykształcenia w dużym stopniu wpływa na docenianie ważności w procesie wychowawczym zainteresowania problemami dziecka. Im wyższe wykształcenie, tym częściej postrzega się złe skutki niezajmowania się problemami najmłodszych członków rodziny.

Na znaczenie braku kontroli nad dziećmi częściej wskazywano na wsi niż w miastach (najrzadziej w wielkich aglomeracjach). Na wsi też częściej za niewskazane uważa się chwalenie dzieci.

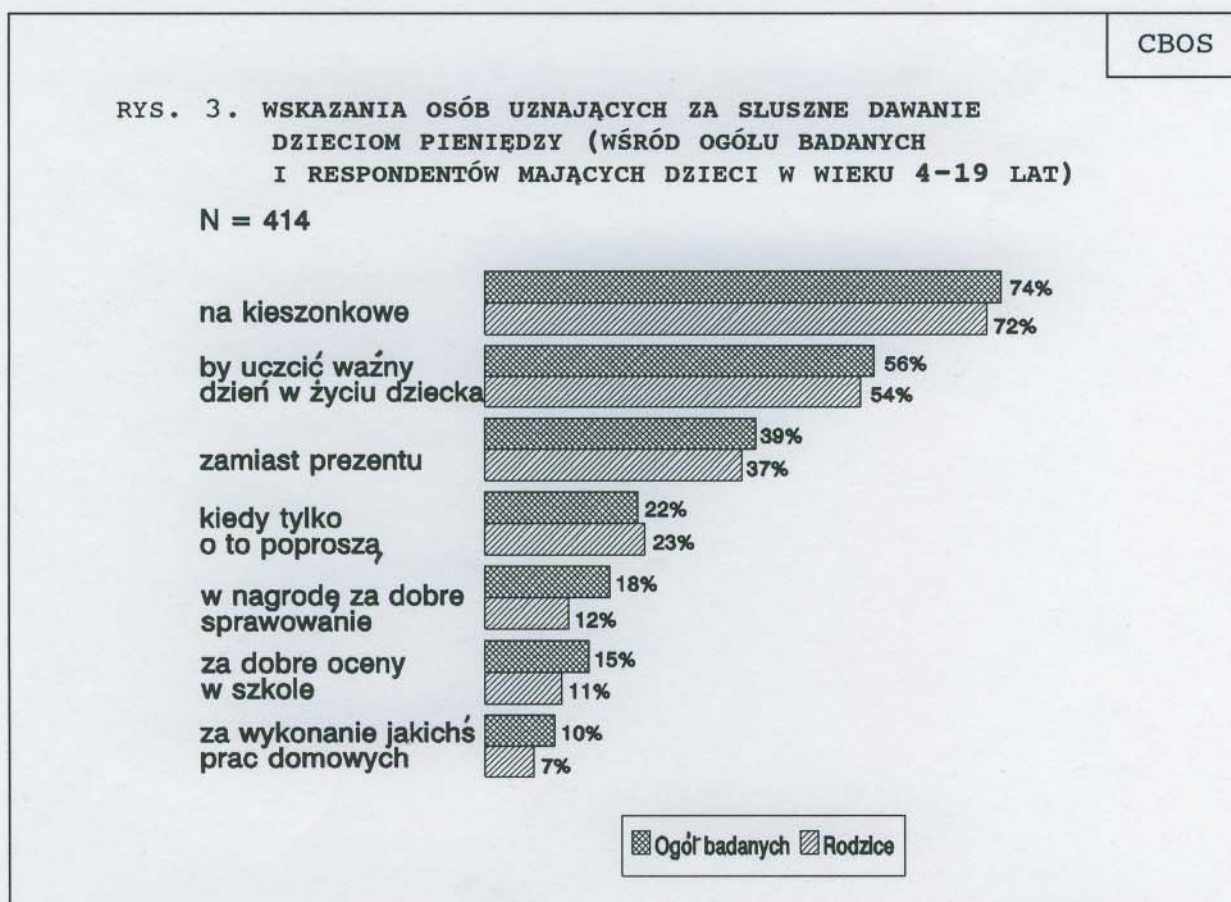


Skutków nadmiernej pobłażliwości prawie w jednakowym stopniu obawialiby się wszyscy respondenci. Najczęściej za niewłaściwą uchodzi ona wśród prywatnych przedsiębiorców.

Pogląd, że nadmierne pouczanie i strofowanie dzieci, przesadna opiekuńczość i niedocenywanie sukcesów jest poważnym błędem wychowawczym, częściej niż pozostali respondenci wyrażali osoby z wyższym wykształceniem i zajmujący wysoką pozycję społeczno-zawodową.

### W jakich sytuacjach dawać dzieciom pieniądze?

Wydaje się, że dawanie dzieciom pieniędzy budzić może wiele wątpliwości. W tradycyjnym modelu wychowawczym (patrz: Stanisław Jachowicz rymujący "pieniądze" i "żądze") prowadziło to do zgubnego w skutkach rozbudzenia chciwości. Potem, za pomocą tej samej metody i zabawki-skarbonki, próbowano uczyć oszczędności. Co teraz sądzą Polacy o dawaniu dzieciom do ręki "żywej" gotówki?



Poglądy rodziców na dawanie dzieciom pieniędzy nie różnią się istotnie od opinii w tej kwestii całego społeczeństwa.

Najbardziej przyjęte jest dawanie dzieciom pieniędzy na "kieszonkowe", czyli na ich własne wydatki. Również częste jest obdarowywanie dzieci pieniędzmi z okazji jakichś istotnych momentów w ich życiu. Nieco rzadziej, ale również często, otrzymują one prezenty w postaci pieniędzy, co być może jest związane z brakiem czasu rodziców, z jednej strony i bogatą ofertą rynkową - z drugiej. Ponieważ ten obyczaj jest najbardziej rozpowszechniony w wielkich miastach, można przypuszczać, że wychodzi się tu z założenia, iż dziecko wie najlepiej, co chciałoby dostać i pieniądze bardziej będą w stanie to marzenie ziszczyć.

W dawaniu dzieciom pieniędzy zamiast prezentu częściej nie widzą nic złego osoby młodsze niż starsi respondenci (aż 55% w grupie osób poniżej 24 roku życia ma taki pogląd; wśród osób powyżej 55 lat - co trzeci). Zwolennikami takiej formy sprawiania dzieciom radości rzadziej niż inni są ludzie z wyższym wykształceniem, a także osoby mające najniższe dochody.

Co piąty respondent nie ma oporów przed dawaniem pieniędzy swoim dzieciom, kiedy tylko o to poproszą. Najrzadziej czynią tak przedstawiciele inteligencji i kadry kierowniczej oraz rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani, najczęściej - prywatni przedsiębiorcy.

Rodzice częściej niż reszta społeczeństwa za niepedagogiczne uważają "płacenie" za dobre oceny przynieszone ze szkoły przez dziecko albo wyrażanie w ten sposób nagrody za dobre sprawowanie.

Jednak najwięcej wątpliwości budzi dawanie dzieciom pieniędzy w zamian za wykonanie jakichś prac domowych. Najbardziej skłonna jest do stosowania takich "bodźców" kadra kierownicza i inteligencja.

Jak się wydaje pieniądze, choć w sposób kontrowersyjny - zwłaszcza tam, gdzie ich przepływ od rodziców do dzieci nie ma charakteru "daru", ale "transakcji" - są dość trwałym elementem regulującym stosunki dzieci i dorosłych.



★

★

★

Dzień Dziecka jest już trwałym elementem naszego życia i obyczaju. Bardziej jest zakorzeniony w obyczajowości miejskiej, mniej przyjął się tam, gdzie wciąż utrzymuje się tradycyjny układ ról w rodzinie (jak m.in. na wsi).

Jednym z obyczajów, który wydaje się zmieniać, jest stosunek do dawania dzieciom pieniędzy. Najbardziej przyjęte jest dawać dzieciom pieniądze na "kieszonkowe", ale wiele osób stwierdza, że można im ofiarowywać pieniądze również z okazji jakiegoś ważnego zdarzenia w ich życiu.

W poglądach na wychowanie przeważa podejście normatywne: jakiegokolwiek przeciwdziałanie niewłaściwemu zachowaniu zawierające element kary jest traktowane jako mniej skuteczne niż wzmocnienia pozytywne. Wydaje się, że respondenci dobrze wiedzą, jak należy postępować i co, w świetle osiągnięć psychologii wychowawczej oraz pedagogiki, jest dla dziecka dobre, a co może procesowi wychowania zaszkodzić. Choć oczywiście trudno na tej podstawie wnioskować, jak wygląda wychowawcza praktyka.

ANEKS

Tabela 1. Zbliża się Dzień Dziecka. Czy ma Pan(i) zamiar uczcić jakoś to święto?

( % )

	Tak	Nie	Jeszcze nie wiem	Liczba osób
Ogółem	59	26	16	434
Płeć				
Mężczyźni	63	20	17	194
Kobiety	55	30	15	240
Wiek				
do 24 lat	72	18	10	29
25-34	60	22	17	122
35-44	60	23	17	198
45-54	51	37	11	61
55-64	47	34	20	17
65 lat i więcej	44	56	0	6
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	43	18	173
Miasto do 20 tys.	65	11	24	47
od 21 do 100 tys.	71	14	15	93
101-500 tys.	65	24	11	58
501 tys. i więcej mieszk.	85	8	8	61
Region				
Północny	45	38	18	40
Zachodni	55	26	19	47
Środkowozachodni	60	26	14	60
Środkowy	63	19	18	96
Wschodni	61	27	12	53
Południowo-wschodni	45	34	21	58
Południowo-zachodni	70	20	10	79
Wykształcenie				
Podstawowe	38	50	12	101
Zasadnicze zawodowe	61	23	16	144
Średnie	65	18	18	151
Wyższe	82	3	15	39
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	84	5	11	36
Prac.umysł.niż.szczebła	79	10	11	57
Pracownicy fiz.- umysł.	52	27	21	29
Robotnicy wykwalifikowani	61	19	21	91
Robotnicy niewykwalifik.	49	28	22	24
Rolnicy	37	53	11	49
Prywatni przedsiębiorcy	71	10	19	18
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	54	37	8	46
Bezrobotni	47	30	23	40
Gospodynie domowe i inni	52	34	13	44
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	28	53	18	64
500 tys. - 999 tys.	57	30	13	127
1000 tys. - 1499 tys.	58	18	24	131
1500 tys. - 1999 tys.	83	12	6	53
2000 tys. i powyżej	81	11	9	49
Ocena własnych war. mater.				
Złe	49	32	19	170
Średnie	60	25	16	200
Dobre	80	12	8	62
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	63	34	4	19
Raz w tygodniu	55	31	15	251
Kilka razy w roku	63	17	19	120
W ogóle nie uczestniczy	68	15	17	43
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	75	18	7	74
Zły kierunek	56	28	16	309
Trudno powiedzieć	51	24	25	51



Tabela 2. Czy z okazji Dnia Dziecka ma Pan(i) zamiar wybrać się gdzieś z dzieckiem (dziećmi) (na wycieczkę, do kina, do ZOO, na spacer, na organizowane dla dzieci imprezy itp.)?

( % )

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	52	38	11	254
<b>Płeć</b>				
Mężczyźni	57	34	9	123
Kobiety	47	42	12	132
<b>Wiek</b>				
do 24 lat	79	21	0	21
25-34	58	35	7	73
35-44	52	42	6	117
45-54	26	35	39	32
55-64	39	41	20	8
65 lat i więcej	0	100	0	3
<b>Miejsce zamieszkania</b>				
Wieś	31	65	4	68
Miasto do 20 tys.	50	37	13	30
od 21 do 100 tys.	56	27	17	66
101-500 tys.	56	33	11	38
501 tys. i więcej mieszk.	70	20	10	52
<b>Region</b>				
Północny	82	18	0	18
Zachodni	58	33	9	26
Środkowozachodni	59	38	3	36
Środkowy	43	42	14	60
Wschodni	53	40	7	33
Południowo-wschodni	34	55	11	26
Południowo-zachodni	51	32	17	56
<b>Wykształcenie</b>				
Podstawowe	41	50	9	37
Zasadnicze zawodowe	48	39	14	87
Średnie	54	36	10	98
Wyższe	66	27	7	32
<b>Grupa społ.-zaw. pracujący</b>				
Kadra kier., inteligencja	69	24	7	30
Prac.umysł.niż.szczebła	55	31	15	45
Pracownicy fiz.- umysł.	53	43	4	15
Robotnicy wykwalifikowani	59	24	17	55
Robotnicy niewykwalifik.	29	68	3	12
Rolnicy	18	79	3	17
Prywatni przedsiębiorcy	76	24	0	13
<b>Bierni zawodowo</b>				
Renciści i emeryci	29	59	12	25
Bezrobotni	47	42	11	19
Gospodynie domowe i inni	54	37	9	23
<b>Dochody na jedną osobę</b>				
Poniżej 500 tys.zł	28	69	4	18
500 tys. - 999 tys.	38	55	8	72
1000 tys. - 1499 tys.	60	21	19	76
1500 tys. - 1999 tys.	64	31	5	44
2000 tys. i powyżej	63	26	11	39
<b>Ocena własnych war. mater.</b>				
Złe	52	42	7	83
Średnie	48	44	7	119
Dobre	61	14	24	50
<b>Udział w prakt. religijnych</b>				
Kilka razy w tygodniu	53	23	23	12
Raz w tygodniu	48	40	12	137
Kilka razy w roku	57	32	10	76
W ogóle nie uczestniczy	52	48	0	29
<b>Ocena kier.rozw.syt.w kraju</b>				
Dobry kierunek	64	25	11	56
Zły kierunek	46	42	12	172
Trudno powiedzieć	61	36	3	26

Tabela 3. Czy z okazji Dnia Dziecka ma Pan(i) zamiar kupić dziecku (dzieciom) prezent?

( % )

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	79	18	3	255
Płeć				
Meżczyźni	83	15	3	123
Kobiety	76	21	3	132
Wiek				
do 24 lat	95	5	0	21
25-34	81	18	1	73
35-44	79	17	4	118
45-54	62	35	3	32
55-64	89	11	0	8
65 lat i więcej	100	0	0	3
Miejsce zamieszkania				
Wieś	75	21	3	69
Miasto do 20 tys.	91	7	2	30
od 21 do 100 tys.	68	29	3	66
101-500 tys.	88	12	0	38
501 tys. i więcej mieszk.	87	9	4	52
Region				
Północny	79	21	0	18
Zachodni	85	15	0	26
Środkowozachodni	74	26	0	36
Środkowy	84	13	3	61
Wschodni	81	13	6	33
Południowo-wschodni	88	6	7	26
Południowo-zachodni	71	27	2	56
Wykształcenie				
Podstawowe	86	12	3	38
Zasadnicze zawodowe	73	25	2	87
Średnie	78	19	3	98
Wyższe	92	4	4	32
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	90	6	4	30
Prac.umysl.niż.szczebla	78	20	2	45
Pracownicy fiz.- umysl.	77	18	6	15
Robotnicy wykwalifikowani	78	19	3	55
Robotnicy niewykwalifik.	82	8	10	12
Rolnicy	85	15	0	18
Prywatni przedsiębiorcy	100	0	0	13
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	81	19	0	25
Bezrobotni	75	25	0	19
Gospodynie domowe i inni	57	40	4	23
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	84	16	0	18
500 tys. - 999 tys.	70	24	6	72
1000 tys. - 1499 tys.	74	25	2	76
1500 tys. - 1999 tys.	87	10	2	44
2000 tys. i powyżej	93	7	0	39
Ocena własnych war. mater.				
Złe	67	27	6	84
Średnie	86	13	1	119
Dobre	85	13	2	50
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	70	30	0	12
Raz w tygodniu	77	20	3	137
Kilka razy w roku	84	13	4	76
W ogóle nie uczestniczy	85	15	0	29
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	80	20	0	56
Zły kierunek	80	18	3	173
Trudno powiedzieć	77	14	9	26



Tabela 4. Czy z okazji Dnia Dziecka ma Pan(i) zamiar dać dziecku (dzieciom) pieniądze?

( % )

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	88	2	254
Płeć				
Mężczyźni	10	88	1	123
Kobiety	10	89	2	132
Wiek				
do 24 lat	0	100	0	21
25-34	4	96	0	73
35-44	12	87	2	117
45-54	22	72	6	32
55-64	23	77	0	8
65 lat i więcej	0	100	0	3
Miejsce zamieszkania				
Wieś	13	85	3	68
Miasto do 20 tys.	12	83	5	30
od 21 do 100 tys.	8	91	1	66
101-500 tys.	9	91	0	38
501 tys. i więcej mieszk.	9	91	0	52
Region				
Północny	29	71	0	18
Zachodni	4	96	0	26
Środkowo-zachodni	9	91	0	36
Środkowy	12	85	3	60
Wschodni	9	91	0	33
Południowo-wschodni	9	83	8	26
Południowo-zachodni	6	94	0	56
Wykształcenie				
Podstawowe	15	80	5	37
Zasadnicze zawodowe	11	88	1	87
Średnie	6	92	2	98
Wyższe	13	87	0	32
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	11	89	0	30
Prac.umysł.niż.szczebła	7	93	0	45
Pracownicy fiz.- umysł.	8	88	4	15
Robotnicy wykwalifikowani	8	89	3	55
Robotnicy niewykwalifik.	11	89	0	12
Rolnicy	10	90	0	17
Prywatni przedsiębiorcy	0	100	0	13
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	22	75	4	25
Bezrobotni	14	86	0	19
Gospodynie domowe i inni	10	86	4	23
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	5	95	0	18
500 tys. - 999 tys.	11	84	6	72
1000 tys. - 1499 tys.	13	87	0	76
1500 tys. - 1999 tys.	4	96	0	44
2000 tys. i powyżej	13	87	0	39
Ocena własnych war. mater.				
Złe	8	89	3	83
Średnie	11	88	1	119
Dobre	12	88	0	50
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	0	95	5	12
Raz w tygodniu	11	86	2	137
Kilka razy w roku	11	89	0	76
W ogóle nie uczestniczy	5	95	0	29
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	16	84	0	56
Zły kierunek	9	89	2	172
Trudno powiedzieć	4	96	0	26

Tabela 5. Czy z okazji Dnia Dziecka ma Pan(i) zamiar uwolnić dziecko (dzieci) od codziennych obowiązków?

( % )

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	62	2	251
Płeć				
Mężczyźni	32	66	2	123
Kobiety	40	59	2	128
Wiek				
do 24 lat	10	90	0	18
25-34	24	76	0	73
35-44	41	56	3	117
45-54	60	34	6	32
55-64	34	66	0	8
65 lat i więcej	0	100	0	3
Miejsce zamieszkania				
Wieś	44	51	4	68
Miasto do 20 tys.	46	49	5	30
od 21 do 100 tys.	36	63	1	63
101-500 tys.	26	74	0	38
501 tys. i więcej mieszk.	24	76	0	52
Region				
Północny	27	73	0	17
Zachodni	43	54	3	26
Środkowo-zachodni	39	61	0	36
Środkowy	31	66	3	60
Wschodni	25	75	0	30
Południowo-wschodni	29	66	5	26
Południowo-zachodni	47	51	2	56
Wykształcenie				
Podstawowe	42	53	5	37
Zasadnicze zawodowe	38	60	2	87
Średnie	34	66	1	94
Wyższe	28	69	3	32
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	25	75	0	30
Prac. umysł. niż. szczebla	18	82	0	42
Pracownicy fiz.- umysł.	56	40	4	15
Robotnicy wykwalifikowani	36	61	3	55
Robotnicy niewykwalifik.	40	50	10	12
Rolnicy	38	62	0	17
Prywatni przedsiębiorcy	54	46	0	13
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	39	58	4	25
Bezrobotni	29	66	5	18
Gospodynie domowe i inni	55	45	0	23
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	58	38	5	18
500 tys. - 999 tys.	29	65	6	72
1000 tys. - 1499 tys.	41	59	0	73
1500 tys. - 1999 tys.	31	69	0	44
2000 tys. i powyżej	33	67	0	39
Ocena własnych war. mater.				
Złe	40	55	5	80
Średnie	31	68	1	119
Dobre	40	60	0	50
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	51	44	5	12
Raz w tygodniu	37	60	3	136
Kilka razy w roku	36	64	0	73
W ogóle nie uczestniczy	22	75	3	29
Ocena kier. rozw. syt. w kraju				
Dobry kierunek	35	65	0	53
Zły kierunek	34	63	2	172
Trudno powiedzieć	44	52	4	26



Tabela 6. Które z niżej wymienionych sposobów postępowania doradził(a)by Pan(i) rodzicom niezdolnych, niegrzecznych dzieci? 1 - wskazywanie dziecku pozytywnych wzorów do naśladowania, 2 - ograniczenie kieszonkowego, 3 - poświęcanie dziecku więcej uwagi, 4 - wyznaczanie dodatkowej pracy do wykonania, 5 - obiecywanie dziecku nagrody za dobre sprawowanie, 6 - zabranie dziecku czegoś, na co ma ochotę, 7 - sprawienie dziecku lania, 8 - tłumaczenie dziecku, że źle postępuje, 9 - chwalenie dziecka, gdy jest grzeczne

( % )

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	13	72	13	8	17	9	70	33	4	1072
Płeć											
Mężczyźni	48	13	73	11	7	17	7	71	31	4	474
Kobiety	45	13	72	14	9	16	11	69	35	4	598
Wiek											
do 24 lat	61	10	84	11	9	7	5	79	25	0	119
25-34	48	12	78	7	6	15	10	75	37	2	162
35-44	49	12	75	14	7	17	7	74	35	1	251
45-54	41	17	72	14	8	19	5	73	35	3	153
55-64	39	17	67	16	12	19	11	63	35	5	200
65 lat i więcej	43	10	63	13	7	18	17	58	28	11	186
Miejsce zamieszkania											
Wieś	42	11	70	16	11	12	11	72	27	6	414
Miasto do 20 tys.	43	17	65	18	9	14	4	72	40	3	109
od 21 do 100 tys.	50	14	77	10	7	16	6	68	41	1	215
101-500 tys.	50	13	77	8	4	22	5	66	32	5	160
501 tys.i więcej mieszk.	49	12	73	9	7	24	16	66	33	1	170
Region											
Północny	48	11	69	13	10	14	10	69	43	1	114
Zachodni	47	19	70	14	11	20	8	71	37	0	118
Środkowozachodni	41	14	72	14	4	20	5	69	30	10	152
Środkowy	47	12	66	11	11	16	13	61	37	3	208
Wschodni	44	14	71	15	9	16	5	76	29	6	119
Południowo-wschodni	48	12	78	13	8	8	8	79	21	5	163
Południowo-zachodni	47	10	79	11	5	21	12	67	34	2	198
Wykształcenie											
Podstawowe	40	13	64	16	10	15	14	67	29	8	391
Zasadnicze zawodowe	51	13	72	12	5	18	8	71	30	3	271
Średnie	49	14	81	8	8	14	7	74	37	1	324
Wyższe	45	8	83	17	7	27	1	58	48	1	84
Grupa społ.-zaw. pracujący											
Kadra kier., inteligencja	46	8	82	15	12	15	1	56	60	0	62
Prac.umysl.niż.szczebla	42	11	89	5	4	18	7	79	39	0	93
Pracownicy fiz.- umysl.	48	16	82	11	9	12	4	80	27	0	52
Robotnicy wykwalifikowani	49	17	73	15	4	14	3	78	35	0	129
Robotnicy niewykwalifik.	52	20	76	11	4	16	8	68	14	4	55
Rolnicy	47	13	76	9	13	17	7	70	27	6	91
Prywatni przedsiębiorcy	75	4	80	3	11	27	0	70	30	0	27
Bierni zawodowo											
Renciści i emeryci	41	14	63	15	9	18	13	63	32	8	387
Uczniowie i studenci	56	8	87	14	0	7	7	77	34	0	33
Bezrobotni	46	8	66	16	11	10	6	81	31	3	74
Gospodynie domowe i inni	50	11	73	12	8	21	24	64	34	0	67
Dochody na jedną osobę											
Poniżej 500 tys.zł	47	10	69	14	10	17	11	70	28	5	100
500 tys. - 999 tys.	40	11	66	16	10	14	15	73	27	5	243
1000 tys. - 1499 tys.	46	16	78	13	9	15	10	68	29	2	320
1500 tys. - 1999 tys.	56	15	69	7	5	23	2	74	35	3	174
2000 tys. i powyżej	45	10	77	11	6	18	6	67	45	2	212
Ocena własnych war. mater.											
Złe	43	14	71	12	6	17	15	68	31	5	402
Średnie	47	11	72	13	11	16	7	71	33	4	514
Dobre	51	17	76	12	4	18	3	70	40	2	154
Udział w prakt. religijnych											
Kilka razy w tygodniu	54	9	81	12	6	13	13	64	32	2	70
Raz w tygodniu	46	15	71	13	8	17	8	70	31	4	632
Kilka razy w roku	42	9	71	13	7	17	11	71	39	4	262
W ogóle nie uczestniczy	48	9	77	11	10	13	7	68	30	5	108
Ocena kier.rozw.syt.w kraju											
Dobry kierunek	50	15	75	14	8	16	9	63	35	2	199
Zły kierunek	45	13	71	13	8	17	8	72	32	4	731
Trudno powiedzieć	43	9	76	7	6	14	16	65	35	6	141





Tabela 7. Co głównie, Pan(i) zdaniem, źle wpływa na wychowanie dzieci? 1 - nadmierne chwalenie dzieci, 2 - zbyt częste rozmowy z dzieckiem o jego problemach, 3 - nadmierna pobłażliwość, 4 - częste sprawianie lania, 5 - zaspokajanie wszystkich zachcianek dzieci, 6 - brak czułości, 7 - zbyt częste strofowanie i pouczanie dzieci, 8 - brak kontroli nad tym, co dzieciec robią, 9 - przesadna opiekuńczość, 10 - niedocenywanie sukcesów dzieci, 11 - zbyt surowość, 12 - ograniczanie swobody

( % )

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	46	32	16	42	35	7	48	12	9	13	4	3	1072
Płeć														
Mężczyźni	18	43	32	15	43	31	8	53	12	10	12	5	2	474
Kobiety	21	48	32	17	41	38	6	44	12	8	13	4	3	597
Wiek														
do 24 lat	20	47	27	28	48	38	9	35	11	6	9	7	2	119
25-34	22	49	31	17	40	38	7	48	13	8	10	9	2	162
35-44	19	54	32	14	50	28	9	46	14	12	12	4	1	251
45-54	20	52	30	13	35	34	5	62	10	7	17	3	2	153
55-64	23	38	38	14	44	37	6	49	10	12	14	3	2	199
65 lat i więcej	15	36	31	17	33	38	7	46	10	7	15	2	10	186
Miejsce zamieszkania														
Wieś	26	36	32	17	42	27	4	54	11	8	13	4	6	413
Miasto do 20 tys.	21	46	31	16	41	38	5	50	13	8	13	3	4	110
od 21 do 100 tys.	14	52	32	18	39	35	12	45	14	8	13	7	1	215
101-500 tys.	14	59	33	18	45	38	3	51	5	12	13	3	1	160
501 tys. i więcej mieszk.	17	52	28	10	45	49	13	34	16	12	12	2	0	169
Region														
Północny	22	46	37	17	36	29	9	47	13	7	19	7	3	114
Zachodni	22	44	31	22	36	47	8	44	15	8	10	5	1	118
Środkowozachodni	18	48	26	10	51	29	3	66	11	10	12	4	2	152
Środkowy	17	42	30	15	45	40	9	42	10	10	12	5	3	209
Wschodni	23	46	28	15	46	23	8	55	13	5	10	3	7	119
Południowo-wschodni	22	45	37	9	47	28	4	49	13	11	15	2	3	161
Południowo-zachodni	18	51	34	25	33	42	7	39	9	11	11	4	2	198
Wykształcenie														
Podstawowe	22	36	34	19	41	35	4	49	10	6	13	3	6	391
Zasadnicze zawodowe	22	43	33	19	39	37	9	49	9	7	11	7	1	271
Średnie	19	57	29	12	43	36	6	49	14	12	12	3	1	324
Wyższe	8	59	26	13	53	23	19	40	14	17	16	8	1	84
Grupa społ.-zaw. pracujący														
Kadra kier., inteligencja	10	62	30	9	46	27	16	41	23	12	18	5	0	62
Prac. umysł. niż. szczebla	12	64	24	15	47	36	11	48	7	14	17	4	0	93
Pracownicy fiz. - umysł.	25	65	27	14	32	38	3	52	13	8	11	5	1	52
Robotnicy wykwalifikowani	20	47	32	18	42	36	6	50	14	10	12	5	0	128
Robotnicy niewykwalifik.	20	45	34	19	42	37	6	46	7	7	9	13	0	55
Rolnicy	28	31	35	16	49	26	6	48	14	7	8	7	7	91
Prywatni przedsiębiorcy	24	63	41	16	51	29	9	45	6	8	6	2	0	27
Bierni zawodowo														
Renciści i emeryci	20	40	33	16	39	35	5	51	11	10	13	2	5	387
Uczniowie i studenci	5	67	49	28	45	33	7	34	10	12	11	0	0	33
Bezrobotni	27	42	25	16	39	30	8	54	15	3	12	8	2	74
Gospodynie domowe i inni	26	30	32	15	42	51	13	30	7	9	13	6	5	67
Dochody na jedną osobę														
Poniżej 500 tys. zł	21	35	34	21	42	33	9	46	10	5	8	5	8	100
500 tys. - 999 tys.	27	40	28	17	41	33	6	50	12	7	16	3	3	242
1000 tys. - 1499 tys.	20	48	32	17	38	37	7	50	13	9	12	5	2	320
1500 tys. - 1999 tys.	16	49	36	16	49	36	10	45	8	11	10	4	1	174
2000 tys. i powyżej	16	53	33	12	44	35	5	48	13	13	14	3	2	212
Ocena własnych war. mater.														
Złe	19	45	33	18	39	37	8	50	11	7	10	5	4	401
Średnie	21	44	29	15	43	34	8	47	12	11	14	4	3	514
Dobre	17	53	40	15	44	31	4	46	13	9	15	4	1	154
Udział w prakt. religijnych														
Kilka razy w tygodniu	14	48	45	3	35	40	1	46	15	8	29	2	1	70
Raz w tygodniu	21	45	32	18	44	33	8	50	11	8	12	3	2	630
Kilka razy w roku	17	51	28	14	37	40	5	46	11	14	13	6	4	263
W ogóle nie uczestniczy	25	37	34	17	48	30	13	41	13	7	4	8	5	108
Ocena kier. rozw. syt. w kraju														
Dobry kierunek	14	46	34	17	42	35	5	51	14	9	15	4	2	201
Zły kierunek	22	45	31	16	43	36	8	48	11	10	11	4	3	730
Trudno powiedzieć	20	49	31	15	38	30	4	42	9	7	18	7	5	141